

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ АКТОРА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Авраменко Петро Михайлович

заслужений артист України,

доцент

Кафедра мистецької освіти

Заведія Олена Борисівна

заслужена артистка України,

старший викладач

Кафедра мистецької освіти

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року та особливо загострилася після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року, суттєво змінила всі сфери життя українців, зокрема й театральне мистецтво. Актори опинилися перед новими викликами, пов'язаними з мобілізацією, психологічним тиском, руйнуванням театрів і необхідністю переосмислення власної ролі в суспільстві. Театральне мистецтво стало не лише засобом культурного опору, а й важливим інструментом моральної підтримки як цивільного населення, так і військових.

Мета цієї роботи — дослідити особливості роботи актора в умовах війни, звертаючи увагу на трансформацію театрального процесу, адаптацію акторів до нових обставин, психологічні аспекти їхньої діяльності та роль театру в умовах війни.

Повномасштабна війна змусила українські театри переглянути свої функції та організаційні підходи. Багато закладів культури припинили свою діяльність на початковому етапі вторгнення через загрозу обстрілів та мобілізацію акторів. Проте вже через кілька місяців театральна спільнота почала відроджуватися, шукаючи нові способи комунікації з аудиторією [1].

Одним із ключових напрямів стало пристосування репертуару до нових реалій. Театри почали включати у свої програми вистави, що відображають події війни, героїзм українських військових, проблему внутрішньо переміщених осіб та наслідки бойових дій. Наприклад, Національний театр імені Івана Франка започаткував серію постановок на воєнну тематику, серед яких "Ми не зламні", що базується на реальних історіях українських захисників.

Крім того, активізувалася практика театру на передовій. Актори гастролюють у військових частинах, госпіталях, тимчасових прихистках для переселенців, виконуючи не лише мистецьку, а й терапевтичну функцію. Волонтерські театральні групи, такі як "Театр на Сході", проводять виступи в прифронтових містах, допомагаючи людям пережити стресові ситуації [2].

Зміни в театральному житті вимагають від акторів високої гнучкості та адаптації до нестандартних умов праці. У багатьох театрах спостерігається нестача кадрів через мобілізацію чоловічої частини трупі. Це призвело до змін

у розподілі ролей: акторки беруть на себе виконання чоловічих партій, а театри адаптують класичні постановки під нові умови. Прикладом є Чернігівський обласний молодіжний театр, який втратив значну частину акторського складу через мобілізацію. У відповідь керівництво театру вирішило зробити акцент на моновиставах і виставах із мінімальною кількістю виконавців. Подібна практика виявилася ефективною, дозволивши зберегти діяльність театру та підтримати культурне життя міста [3].

Окрім сценічної діяльності, актори активно долучаються до інформаційної війни. Багато з них ведуть блоги, створюють відеозвернення та виступають у медіа з метою підтримки бойового духу та боротьби з російською пропагандою.

Поряд із професійними театрами, значну роль у підтримці культурного фронту відіграють аматорські колективи. Вони часто працюють у складі волонтерських ініціатив і займаються як театральною, так і благодійною діяльністю. Наприклад, у Львові діє ініціатива “Театр без стін”, яка організовує вистави в бомбосховищах, лікарнях і центрах для переселенців [2].

Українські актори також беруть активну участь у міжнародних театральних проєктах, привертаючи увагу світу до подій в Україні. Завдяки цьому формується культурна дипломатія, яка допомагає доносити правду про війну до міжнародної спільноти. Театральні трупи здійснюють гастролі за кордоном, беруть участь у фестивалях і форумах, представляючи українську культуру на глобальному рівні.

Війна значно вплинула на психологічний стан акторів, що відобразилося на їхній професійній діяльності. Вони змушені працювати в умовах підвищеного стресу, втрати колег, постійної загрози життю та змін у творчій діяльності.

Дослідження Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Карпенка-Карого свідчать, що актори в умовах війни стикаються з проблемами емоційного вигорання та тривожності. Відтак, дедалі більшого значення набуває психологічна підтримка. У багатьох театрах України почали працювати психологи, які допомагають акторам впоратися зі стресом та адаптуватися до змін [2].

Ще одним способом подолання психологічних труднощів є арт-терапія. Багато акторів долучаються до спеціальних програм, які використовують мистецтво як засіб психологічного розвантаження. Наприклад, у Києві діє проєкт “Театр як ліки”, що залучає акторів до терапевтичних вистав, спрямованих на роботу з емоційними травмами.

Висновки. Війна суттєво змінила діяльність українських акторів і театрів, змусивши їх шукати нові форми вираження та адаптуватися до складних умов. Попри численні труднощі, театральне мистецтво в Україні не лише продовжує існувати, а й набуває нового значення як елемент культурного спротиву, моральної підтримки та міжнародної комунікації.

Роль актора у воєнний час виходить за межі традиційної театральної діяльності: вони стають волонтерами, психологами, активістами та культурними дипломатами. Завдяки їхній роботі мистецтво залишається потужною зброєю у боротьбі за українську ідентичність та свободу.

Список використаних джерел

1. Житомир.info. Житомирський драмтеатр під час війни: є два фронти, один з них – це мистецтво. URL: https://www.zhitomir.info/news_207140.html (дата звернення 10.03.2025).
2. Пахарчук О., Полонський В. Актуальні питання організаційно-творчої діяльності театрів України у період воєнного стану. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого: Збірник наукових праць* / Київський нац. ун-т театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого; редкол.: Сакун Айта (голова) та ін. К., 2023 р. Вип. 32. С. 10-17.
3. Слуцький В.С. Український театр і війни. Історія та сьогодення. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого: Збірник наукових праць* / Київський нац. ун-т театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого; редкол.: Сакун Айта (голова) та ін. К., 2023 р. Вип. 32. С. 70-74.